TIESAS SPRIEDUMS (septītā palāta)

2016. gada 30. jūnijā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — LESD 56. pants — Pakalpojumu sniegšanas brīvība — Azartspēles — Dalībvalsts tiesiskais regulējums, kurā, paredzot kriminālsodu, ir aizliegta azartspēļu automātu ar ierobežotu laimestu (kleines Glücksspiel) izmantošana, ja nav saņemta kompetentas iestādes piešķirta koncesija — Ierobežojums — Pamatojums — Samērīgums — Samērīguma novērtēšana, pamatojoties gan uz tiesiskā regulējuma mērķi tā pieņemšanas brīdī, gan uz sekām tā īstenošanas laikā — Empīriski droši noteiktas sekas

Lieta C-464/15

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Landesgericht Wiener Neustadt* (Apgabaltiesa Vīnes Neištatē, Austrija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2015. gada 26. augustā un kas Tiesā reģistrēts 2015. gada 2. septembrī, tiesvedībā

Admiral Casinos & Entertainment AG

pret

Balmatic Handelsgesellschaft mbH ,

Robert Schnitzer ,

Suayip Polat KG ,

Ülkü Polat ,

Attila Juhas ,

Milazim Rexha .

TIESA (septītā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētāja K. Toadere [*C. Toader*] (referente), tiesneši A. Prehala [*A. Prechal*] un E. Jarašūns [*E. Jarašiūnas*],

ģenerāladvokāte E. Šarpstone [*E. Sharpston*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

* Tiesvedības valoda – vācu.

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *Admiral Casinos & Entertainment AG* vārdā – *M. Aixberger*, *Rechtsanwalt*,

— *Balmatic Handelsgesellschaft mbH* un *Suayip Polat KG*, kā arī *R. Schnitzer*, *Ü. Polat*, *A. Juhas* un *M. Rexha* vārdā – *P. Ruth*, *Rechtsanwalt*,

— Austrijas valdības vārdā – *C. Pesendorfer*, pārstāve,

— Beļģijas valdības vārdā – *L. Van den Broeck* un *M. Jacobs*, pārstāves, kurām palīdz *B. Van Vooren* un *P. Vlaemminck*, *advocaten*,

— Čehijas Republikas valdības vārdā – *M. Smolek*, *T. Müller* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

— Igaunijas valdības vārdā – *K. Kraavi-Käerdi*, pārstāve,

— Grieķijas valdības vārdā – *E. Tsaousi* un *A. Dimitrakopoulou*, pārstāves,

— Francijas valdības vārdā – *D. Colas* un *R. Coesme*, pārstāvji,

— Portugāles valdības vārdā – *L. Inez Fernandes* un *M. Figueiredo*, kā arī *P. de Sousa Inês* un *A. Silva Coelho*, pārstāves,

— Eiropas Komisijas vārdā – *G. Braun* un *H. Tserepa-Lacombe*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokātes uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecas uz LESD 56. panta interpretāciju.

2 Šis lūgums tika iesniegts strīdā starp *Admiral Casinos & Entertainment AG* (turpmāk tekstā – "*Admiral Casinos*") un *Balmatic Handelsgesellschaft mbH* un *Suayip Polat KG*, kā arī *Robert Schnitzer*, *Ülkü Polat*, *Attila Juhas* un *Milazim Rexha* par prasību izbeigt azartspēļu automātu nelikumīgu izmantošanu Austrijā.

Atbilstošās tiesību normas

Austrijas tiesības

Federālais likums par azartspēlēm

3 1989. gada 28. novembra *Glücksspielgesetz* (Azartspēļu likums) (*BGBl.* 620/1989), redakcijā, kas piemērojama pamatlietās (turpmāk tekstā – "*GSpG*"), 2. pantā "Loterijas" ir noteikts:

"(1) Loterijas ir azartspēles,

1. kuras rīko, organizē, piedāvā vai dara pieejamas komersants,

2. par kurām spēlētāji vai citas personas veic maksājumu naudā (likmi) saistībā ar dalību spēlē un

3. no kurām komersants, spēlētāji vai citas [fiziskas] personas sagaida maksājumu naudā (peļņu).

[..]

(3) Loterija notiek azartspēļu automātā, ja lēmums par spēles iznākumu tiek pieņemts nevis centralizēti, bet ar mehāniskas vai elektroniskas ierīces palīdzību, kas atrodas pašā azartspēļu automātā. [..]

(4) Aizliegtās loterijas ir loterijas, par kurām, pamatojoties uz šo federālo likumu, nav izsniegta koncesija vai atļauja un kuras nav izslēgtas no 4. pantā paredzētā federatīvās valsts azartspēļu monopola."

4 Saskaņā ar *GSpG* 3. pantu "Azartspēļu monopols" tikai federālai valstij ir tiesības organizēt azartspēles.

5 Tomēr *GSpG* 4. un 5. pantā ir paredzēti izņēmumi no minētā monopola loterijām azartspēļu automātos, kurus reglamentēt ir kompetents federālās zemes likumdevējs.

6 *GSpG* 5. pantā it īpaši ir paredzēts, ka ikviena no deviņām *Länder* [federālajām zemēm] var ar koncesiju nodot trešajai personai tiesības organizēt loterijas azartspēļu automātos ar nosacījumu, ka attiecīgās personas ievēro minimālās prasības sabiedriskās kārtības jomā un ka tiek īstenoti īpašie papildu pasākumi spēlētāju aizsardzības jomā.

Krimināl kodekss

7 Papildu administratīvajiem sodiem, kurus var uzlikt atbilstoši *GSpG*, par azartspēļu rīkošanu peļņas gūšanas nolūkā personu, kas nav koncesijas turētāja, var saukt arī pie krimināl atbildības. Saskaņā ar *Strafgesetzbuch* (Krimināl kodekss) 168. panta 1. punktu sodāms ir "ikviens, kas rīko spēles, kuras ir tieši aizliegtas vai kurās laimests vai zaudējums ir atkarīgs tikai vai galvenokārt no nejaušības, vai ikviens, kas veicina tikšanās, lai organizētu šādas azartspēles ar mērķi sev vai kādam citam gūt finansiālu labumu no šādas organizēšanas vai no šādas tikšanās". Paredzētie sodi ir brīvības atņemšana uz laiku līdz 6 mēnešiem vai naudas sods 360 dienas likmju apmērā. Atbilstoši šī kodeksa 168. panta 2. punktam šādu pašu sodu piemēro "ikvienam, kas piedalās šādā spēle kā komersants".

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

8 *Admiral Casinos*, saskaņā ar Austrijas tiesībām nodibinātai sabiedrībai, ir atļauja Lejasaustrijas federālajā zemē rīkot azartspēles loterijas veidā, izmantojot azartspēļu automātus.

9 Atbildētāji pamatlietā ir sabiedrības un fiziskas personas, kas Lejasaustrijas federālajā zemē pārvalda kafejnīcas un degvielas uzpildes stacijas, kurās ir uzstādīti šādi aparāti.

10 Minēto aparātu pārvaldītāji ir divas sabiedrības, kuru juridiskā adrese attiecīgi ir Čehijas Republikā un Slovākijā, kurām atbildētāji pamatlietā par atlīdzību ir piešķīruši tiesības uzstādīt azartspēļu automātus savos uzņēmumos. Šiem atbildētājiem Austrijā nav atļaujas organizēt azartspēles loterijas veidā, izmantojot azartspēļu automātus.

11 *Admiral Casinos* celtās prasības *Landesgericht Wiener Neustadt* (Apgabaltiesa Vīnes Neištatē, Austrija) mērķis ir uzdot atbildētājiem pamatlietā izbeigt pārvaldīt vai atļaut pārvaldīt azartspēļu automātus, jo tiem nav šajā ziņā vajadzīgās administratīvās atļaujas.

12 Minētie atbildētāji būtībā apgalvo, ka to darbība ir likumīga, jo *GSpG* un valsts azartspēļu monopols neatbilst Savienības tiesībām, it īpaši LESD 56. pantam, kas attiecas uz pakalpojumu sniegšanas brīvību.

13 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka *Landesgericht Wiener Neustadt* (Apgabaltiesa Vīnes Neištatē) apstiprina triju Austrijas augstāko tiesu judikatūru, atbilstoši kurai, ņemot vērā 2014. gada 30. aprīļa spriedumu *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281), *GSpG* ir saderīgs ar LESD 56. pantu, jo šis likums atbilst likumdevēja faktiskajām rūpēm samazināt azartspēļu izplatību un kontrolēt ar tām saistīto noziedzību.

14 Tomēr šī tiesa nepiekrīt *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa, Austrija) veiktajai 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281) interpretācijai, atbilstoši kurai valsts tiesiskā regulējuma samērīguma vērtējums ir jāpamato ar azartspēļu jomā novēroto attīstību kopš šī tiesiskā regulējuma pieņemšanas.

15 Iesniedzējtiesa uzskata, ka minētā regulējuma sekas varēja ietekmēt dažādi grūti novērtējami fakti pēc tā pieņemšanas, kā, piemēram, demogrāfisks pieaugums, ekonomiskā situācija, imigrācija u.c. Tā apgalvo, ka atbilstība Savienības tiesībām, ko augstākās tiesas ir konstatējušās šī tiesiskā regulējuma pieņemšanas laikā, nevar tikt vēlāk apšaubīta, izdarot pēc šīs pieņemšanas notikušas attīstības vērtējumu *ex post*.

16 Minētā tiesa it īpaši šaubās par to, kā ir jāinterpretē vācu valodas vārds "*tatsächlich*" (["patiesi" latviešu valodā,] "*genuinely*" angļu valodā un "*véritablement*" franču valodā), kas atrodams 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281) 56. punktā, saskaņā ar kuru LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, ja šī tiesiskā regulējuma patiesais mērķis nav spēlētāju aizsardzība vai cīņa pret noziedzību un tas reāli neatbilst rūpēm samazināt azartspēļu iespējas vai saskaņoti un sistemātiski apkarot ar šīm azartspēlēm saistīto noziedzību. Tā šaubās arī par jautājumu, vai šis vārds ir jāinterpretē tādējādi, ka tas apstiprina *Oberster Gerichtshof* (Augstākā tiesa) izdarīto interpretāciju, atbilstoši kurai ir jānovērtē ne tikai pamatlietā aplūkotā tiesiskā regulējuma mērķi, bet arī tā sekas, kas ir jākonstatē empīriski drošā veidā, izvērtējot samērīgumu *ex post*.

17 Šajos apstākļos *Landesgericht Wiener Neustadt* (Apgabaltiesa Vīnes Neištatē) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai LESD 56. pants ir interpretējams tādējādi, ka, izvērtējot tāda valsts tiesiskā regulējuma samērīgumu, ar ko ir noteikts monopols azartspēļu tirgū, tā pieņemamība no Savienības tiesību viedokļa ir pakārtota ne tikai šā tiesiskā regulējuma mērķim, bet arī tā radītajām sekām, kas ir empīriski droši nosakāmas?"

Par prejudiciālo jautājumu

Par kompetenci

18 Austrijas valdība apstrīd Tiesas kompetenci atbildēt uz uzdoto jautājumu, tostarp tādēļ, ka pamatlietās nav pārrobežu elementu.

19 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka, lai gan, ievērojot kompetences sadalījumu prejudiciāla nolēmuma tiesvedībā, vienīgi valsts tiesas ziņā ir definēt jautājuma, ko tā vēlas uzdot Tiesai, būtību, tomēr ārkārtas apstākļos tai ir jāizvērtē nosacījumi, kādos valsts tiesa tai ir iesniegusi lūgumu, lai pārliecinātos par savu kompetenci (skat. spriedumu, 2010. gada 9. novembris, *Volker und Markus Schecke* un *Eifert*, C-92/09 un C-93/09, EU:C:2010:662, 39. punkts).

20 Tas tā ir tostarp tad, ja Tiesai iesniegtās problēmas raksturs ir pilnībā hipotētisks vai ja Savienības tiesību normas interpretācijai, ko lūgusi valsts tiesa, nav nekāda sakara ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu. Tātad Tiesas kompetencē nav atbildēt uz uzdoto jautājumu, ja Tiesas interpretācijai nodotā Savienības tiesību norma acīmredzami nevar tikt piemērota (skat. spriedumu, 2009. gada 1. oktobris, *Woningstichting Sint Servatius*, C-567/07, EU:C:2009:593, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

21 Ir taisnība, ka LESD normas pakalpojumu sniegšanas brīvības jomā nav piemērojamas situācijā, kurā visi elementi atrodas vienā vienīgā dalībvalstī (skat. pēc analoģijas spriedumu, 2008. gada 17. jūlijs, Komisija/Francija, C-389/05, EU:C:2008:411, 49. punkts).

22 Tomēr ir jāatgādina, ka, tā kā uz tādu valsts tiesisko regulējumu, kāds ir pamatlietā – kas ir bez izšķirības piemērojams Austrijas komersantiem un komersantiem, kuru juridiskā adrese ir citās dalībvalstīs – vispārīgi var attiekties LESD garantētās pamatbrīvības tikai, ciktāl tās ir piemērojamas situācijās, kas ir saistītas ar tirdzniecību starp dalībvalstīm, nekādā ziņā nevar izslēgt, ka Austrijas Republika bija vai ir ieinteresēta izmantot azartspēļu automātus šajā pēdējā minētā dalībvalstī (skat. šajā ziņā spriedumus, 2012. gada 19. jūlijs, Garkalns, C-470/11, EU:C:2012:505, 21. punkts, un 2014. gada 13. februāris, *Sokoll-Seebacher*, C-367/12, EU:C:2014:68, 10. punkts).

23 Šajā gadījumā, kā izriet no šī sprieduma 8.–10. punkta, kaut arī gan prasītāja, gan atbildētāji pamatlietā, protams, ir komersanti vai fiziskas personas, kuru juridiskā adrese vai dzīvesvieta ir Austrijas Republikā, tomēr, lai gan tie nav vieni no atbildētājiem pamatlietā, azartspēļu automātu pārvaldītāji, par kuriem ir runa pamatlietā, ir divas sabiedrības, kuru juridiskā adrese ir Čehijas Republikā un Slovākijā, kurām šie atbildētāji ir piešķīruši tiesības par atlīdzību uzstādīt azartspēļu automātus savos uzņēmumos.

24 Šādos apstākļos ir jāsecina, ka Tiesas kompetencē ir atbildēt uz uzdoto jautājumu.

Par lietas būtību

25 Uzdodama savu jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, izvērtējot ierobežojoša valsts tiesiskā regulējuma azartspēļu jomā samērīgumu, ir jāpamatojas ne tikai uz šī tiesiskā regulējuma mērķi, kāds tas bija tā pieņemšanas brīdī, bet arī uz minētā tiesiskā regulējuma sekām, kas tiek novērtētas pēc tā pieņemšanas un kas ir empīriski droši jānosaka.

26 Pirmkārt, ir jāprecizē, ka jēdziens "empīriski droši nosakāmas", kas ir ietverts prejudiciālā jautājuma tekstā, ir balstīts – kā tas izriet no iesniedzējtiesas lēmuma – uz vārda "*tatsächlich*" juridisko nozīmi, kas izmantota 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281) vācu valodas redakcijā.

27 Šajā ziņā ir jānorāda, ka minētā vārda, kas atrodams 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281) 56. punktā, atbilsme lielākajā valodu daļā drīzāk pietuvinās jēgai, kas šim vārdam ir piešķirta šī sprieduma franču valodas versijā. Vārds "*véritablement*" vācu valodā atbilst vārdam "*wirklich*", nevis vārdam "*tatsächlich*", šādu vērtējumu apstiprina it īpaši attiecīgā vārda atbilsmes, kas atrodamas minētajā 56. punktā spāņu valodā ("*verdaderamente*"), angļu valodā ("*genuinely*"), lietuviešu valodā ("*tikrai*"), poļu valodā ("*rzeczywiście*"), portugāļu valodā ("*verdadeiramente*"), rumāņu valodā ("*cu adevărat*") un somu valodā ("*todellisuudessa*").

28 Tādējādi jānorāda, ka, ievērojot pastāvīgās judikatūras kontekstu, kurā tātad tas tiek lietots, vācu valodas vārds "*tatsächlich*" šajā gadījumā ir jāsaprot tāpat kā vārds "*wirklich*", jo šie abi vārdi minētajā kontekstā šķiet savstarpēji aizvietojami. Tādējādi, kaut arī Tiesa, protams, lietoja vārdu "*tatsächlich*" 2010. gada 8. septembra sprieduma *Stoß* u.c. (C-316/07, no C-358/07 līdz C-360/07, C-409/07 un C-410/07, EU:C:2010:504) 98. punktā, tik un tā minētajā punktā ir ietverta atsauce uz judikatūru, kas ir gan pastāvīga, gan senāka, šajā gadījumā attiecīgi tās 1999. gada 21. oktobra sprieduma *Zenatti*

(C-67/98, EU:C:1999:514) 37. punkts un tās 2007. gada 6. marta sprieduma *Placanica* u.c. (C-338/04, C-359/04 un C-360/04, EU:C:2007:133) 53. punkts, kuru vācu valodas versijā savukārt tika izmantots vārds "*wirklich*". Tāpat arī 2013. gada 24. janvāra sprieduma *Stanleybet* u.c. (C-186/11 un C-209/11, EU:C:2013:33) 36. punkta franču un vācu valodas versijās tādā pašā kontekstā ir lietoti attiecīgi vārdi "*véritablement*" un "*wirklich*".

29 No minētā izriet, ka vārda "*véritablement*" vienkāršs lietojums minētā sprieduma *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281) 56. punktā nevar tikt interpretēts tādējādi, ka tas būtu valsts tiesām dots norādījums "empīriski droši" noteikt valsts tiesiskā regulējuma noteiktu seku pastāvēšanu pēc tā šī tiesiskā regulējuma pieņemšanas.

30 Otrkārt, jāizskata jautājums, vai, izvērtējot ierobežojoša valsts tiesiskā regulējuma azartspēļu jomā samērīgumu, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā ne tikai šī tiesiskā regulējuma mērķis, kāds tas bija tā pieņemšanas laikā, bet arī minētā tiesiskā regulējuma sekas, kas tiek novērtētas pēc tā pieņemšanas.

31 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281), kas taisīts par to pašu tiesisko regulējumu, kāds tiek aplūkots pamatlietā, 52. pantā Tiesa nosprieda, ka valsts tiesai ir visaptveroši jānovērtē apstākļi, kādos pieņemts un īstenots ierobežojošais tiesisks regulējums.

32 Tātad Tiesa jau ir nospriedusi, ka samērīguma izvērtēšana nevar aprobežoties tikai ar tās situācijas analīzi, kāda tā ir attiecīgā tiesiskā regulējuma pieņemšanas brīdī, bet šajā vērtējumā ir jāņem vērā arī posms, noteikti vēlāks, kas atbilst laikam, kad šis tiesiskais regulējums ir īstenots.

33 2014. gada 30. aprīļa sprieduma *Pfleger* u.c. (C-390/12, EU:C:2014:281) 56. punktā Tiesa turklāt nosprieda, ka LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, ja šī tiesiskā regulējuma patiesais mērķis neatbilst rūpēm samazināt azartspēļu iespējas vai saskaņoti un sistemātiski apkarot ar šīm azartspēlēm saistīto noziedzību.

34 No paša vārdkopas "saskaņoti un sistemātiski" lietojuma izriet, ka attiecīgajam tiesiskajam regulējumam ir jāatbilst rūpēm samazināt azartspēļu iespējas vai saskaņoti un sistemātiski jāapkaro ar šīm azartspēlēm saistīto noziedzību ne tikai tā pieņemšanas brīdī, bet arī pēc tam.

35 Turklāt 2011. gada 15. septembra sprieduma *Dickinger* un *Ömer* (C-347/09, EU:C:2011:582) 65. un 66. punktā Tiesa arī ir nospriedusi, ka, analizējot samērīgumu, iesniedzējtiesai ir jāpārbauda it īpaši atļauto komersantu komercdarbības politikas attīstība un noziedzīgo un krāpniecisko darbību stāvoklis pamatlietas faktu norises laikā.

36 No minētā izriet, ka ir jāuzskata, ka, izvērtējot samērīgumu, iesniedzējtiesas pieejai nav jābūt statiskai, bet gan dinamiskai tādā nozīmē, ka tai ir jāņem vērā apstākļi pēc minētā tiesiskā regulējuma pieņemšanas.

37 Ņemot vērā visus minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, izvērtējot ierobežojoša valsts tiesiskā regulējuma azartspēļu jomā samērīgumu, ir jāpamatojas ne tikai uz šī tiesiskā regulējuma mērķi tā pieņemšanas brīdī, bet arī uz minētā tiesiskā regulējuma sekām pēc tā pieņemšanas.

Par tiesāšanās izdevumiem

38 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (septītā palāta) nospriež:

LESD 56. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka, izvērtējot ierobežojoša valsts tiesiskā regulējuma azartspēļu jomā samērīgumu, ir jāpamatojas ne tikai uz šī tiesiskā regulējuma mērķi tā pieņemšanas brīdī, bet arī uz minētā tiesiskā regulējuma sekām pēc tā pieņemšanas.

[Paraksti]